

Elena to ví

Elena to ví

CLAUDIA PIÑEIRO

Copyright © Claudia Piñeiro, 2007

c/o Schavelzon Graham Agencia Literaria

www.schavelzongraham.com

Translation © Jana Novotná, 2023

Original Spanish title: ELENA SABE

Copyright © for Czech edition Pavel Dobrovský – BETA s.r.o., 2023

All rights reserved. (Všechna práva vyhrazena.)

ISBN 978-80-7593-548-9

Mé matce

Teprve teď poznává ženu, již za jejího života sice miloval, ale nikdy nepoznal. S někým, koho člověk miluje, je konečně spolu, teprve až ten druhý je mrtvý a žije skutečně v něm.

THOMAS BERNHARD, *Rozrušení*

Betonová stavba je jako domeček z karet. Stačí jediný poryv větru.

THOMAS BERNHARD, *Les je hluboký, temnota taky*

I

Ráno

(druhá tabletká)

1.

Jde o to, aby zvedla pravou nohu, jen několik centimetrů nad podlahu, ve vzduchu ji natáhla dopředu, tedy před levou nohu, a v té vzdálenosti, ať už jakékoliv, velké nebo malé, ji nechala klesnout dolů. Takhle by to úplně stačilo, myslí si Elena. Ano, dumá, ale i když mozek nařizuje pohyb, pravá noha se nehýbe. Nezvedá se. Nepřemísťuje se vzduchem. Ani následně neklesá. Je to tak jednoduché. Ale nedělá to. Elena proto sedí a čeká. V kuchyni svého bytu. Musí chytit vlak, který v deset hodin ráno odjíždí do hlavního města; následující, ten v jedenáct, jí k ničemu není, protože prášek si vzala v devět hodin, přemýšlí. Ví, že musí jet tím v deset, krátce poté, co se léku podaří, aby tělo splnilo pokyn mozku. Čím dřív pojedě, tím lépe. Vlakem v jedenáct jet nemůže, to by účinek léku téměř úplně vymizel a ona by na tom byla stejně jako teď, dokonce hůř, protože by už nemohla doufat, že

levodopa¹ zafunguje. Levodopa se jmenuje to, co jí koluje tělem, jakmile se prášek rozpustí; jméno zná již nějakou dobu. Levodopa. To jí řekli a sama si to poznamenala na papír, věděla totiž, že lékařův rukopis nerozluští. Že levodopa obíhá jejím tělem, to ví. A na její účinek čeká, vsedě, ve své kuchyni. Čekat je to jediné, co zatím může dělat. Počítá pro sebe ulice. Zpaměti recituje jejich jména. Zezadu dopředu a zepředu dozadu. Lupo, Moreno, 15. května, Mitre, Roca, Roca, Mitre, 15. května, Moreno, Lupo. Levodopa. Jen pět bloků ji dělí od nádraží, to není tak moc, myslí si, recituje a dále čeká. Pět. Ulice, které zatím nezdolá, i když dokáže mlčky opakovat jejich jména. Dnes nechce nikoho potkat. Nikoho, kdo by se jí ptal na zdraví ani kdo by jí opožděně vyjadřoval lítost nad dceřinou smrtí. Každý den se objeví někdo, kdo se nemohl zúčastnit pohřbu nebo bdít u mrtvé. Nebo k tomu neměl dost odvahy. Nebo nechtěl. Když někdo zemře tak, jak zemřela Rita, všichni si připadají, jako by byli na pohřeb pozvaní. Proto deset není dobrá hodina, pomyslí si, protože cestou na nádraží musí projít kolem banky a dnes se vyplácejí důchody, je proto velmi pravděpodobné, že potká některého souseda. Nebo několik sousedů. I když banka otevírá až přesně v deset a ona bude s líst-

¹ Levodopa je prášek zmírňující průběh Parkinsonovy nemoci.

kem v ruce na nástupišti dříve, aby stihla nastoupit do vlaku, Elena ví, že důchodce potká. Budou stát ve frontě, jako by se báli, že peníze vystačí pouze pro první z těch, kdo dorazí. Vchodu do banky by se mohla vyhnout pouze tak, že by jeden blok obešla, což by jí Parkinson neodpustil. Tak se jmenuje. Elena již nějakou dobu ví, že některým částem svého těla nevládne ona, ale že je to on, kdo dává příkazy například nohám. To on rozhoduje. Nebo by mu měla říkat ona? Ptá se sama sebe, zda by měla s Parkinsonem jednat jako s mužem, nebo se ženou, vždyť i když jí jeho jméno zní jako mužské, je to přece jen nemoc, a nemoc je ženského rodu. Stejně jako tragédie. Nebo ostuda. Rozsudek je zase mužského rodu. V tu chvíli se rozhodne, že nemoc bude považovat za ženu, bude jí říkat Ona, protože když o ní přemýšlí, myslí si „kurva nemoc“. A kurva je ta, ne ten. *Omlouvám se za to slovo*, pronese. Ona. Doktor Benegas jí to několikrát vysvětloval, ale Elena to ještě nepochopila; chápe, co má, neboť to ovládá její tělo, ale nerozumí některým slovům, která používá doktor. Poprvé u toho byla Rita. Rita, která je dnes mrtvá. Řekl jim, že Parkinson je degenerace buněk nervového systému. Jí ani dceři se to slovo nelíbilo. Degenerace. Doktor Benegas si to jistě uvědomil, neboť se hned snažil jim to objasnit. Řekl, nemoc centrálního nervového systému, která působí degeneraci

nebo zmutování nebo změny v některých nervových buňkách, které přestávají vytvářet dopamin. A Elena se tehdy dozvěděla, že když dá mozek povel k pohybu, příkaz dorazí do jejích nohou pouze tehdy, když ho tam donese dopamin. Jako nějaký posel, pomyslela si. Takže Parkinson je Ona a dopamin je posel. A mozek není nic, myslí si, protože její nohy ho neposlouchají. Něco jako svržený král, který si neuvědomuje, že již nevládne. Jako nahý císař z příběhu, který dříve vyprávěla malé Ritě. Svržený král, nahý císař. A teď je tady Ona, již ne Elena, nýbrž její nemoc, posel a svržený král. Elena odříkává jejich jména, jako odříkávala jména ulic, dělících ji od nádraží; jména, která jí dělají společnost při čekání. Odzadu dopředu a zepředu dozadu. Císař nemající oblečení se jí nelíbí, vždyť bez oblečení je nahý. Dává přednost představě krále svrženého z trůnu. Vyčkává, recituje, kombinuje dvojice: Ona a posel, posel a král, král a Ona. Zkusí to ještě jednou, nohy však stále cítí jako cizí, ne pouze neposlušné, ale přímo neslyšící. Neslyšící nohy. Elena by na ně ráda zakřičela, *nohy, hněte se už jednou, doprdelepráce* by na ně zakřičela, ale ví, že by to bylo zbytečné, protože nohy by neposlouchaly ani její hlas. Proto nekřičí, vyčkává. Opakuje slova. Ulice, králové, znovu ulice. Do své modlitby zařazuje nová slova: dopamin, levodopa. Tuší, že dopa z dopaminu a dopa z levodopy spolu

nějak souvisejí, ale je to jen tušení, nemá jistotu, opakuje, hraje si, nechá jazyk zadrhnout, čeká. Nevadí jí to, důležité je pouze, aby plynul čas, aby se tabletky rozpustily, aby obíhala jejím tělem až do nohou, a ty aby se konečně dozvěděly, že se musejí vydat na pochod.

Je nervózní a to není dobré, neboť kdykoliv zner-
vózní, účinkují léky později. Nedokáže tomu však
zabránit. Dnes vsadí na poslední kartu, aby zjistila,
kdo zabil její dceru, promluví si s poslední možnou
osobou, kterou, jak se domnívá, dokáže přesvěd-
čit, aby jí pomohla. Výměnou za dluh z hloubek
času, skoro zapomenutý. Pokusí se o jeho splacení,
i když Rita, kdyby tady byla, by s tím nesouhlasila.
*Život není výměnný obchod, mami, některé věci
prostě děláme jen tak, protože to chce Bůh.* Nebude
to snadné, ale pokusí se o to. Žena, kterou hledá, se
jmenuje Isabel. Není si jistá, jestli si ji bude pama-
tovat. Tuší, že ne. Ritu ano, na konci roku jí vždy-
cky posílá pohlednici. Možná ani neví, že zemřela.
Pokud jí to nikdo neřekl a pokud nečetla to jediné
smuteční oznámení, které vydali hned dva dny po
pohřbu jménem farního lycea, kde Rita pracovala,
ve kterém se psalo, že vedení a učitelé, žáci a rodi-
če, že ti všichni zůstávají v myšlenkách s Elenou,
pak se stane, že ta žena, kterou dnes Elena hledá,
pošle i letos v prosinci mrtvé pohlednici s přáním
šťastných Vánoc a úspěšného nového roku. Ano, na

Ritu si vzpomíná, ale na ni, na Elenu, jak si Elena myslí, na ni ne. A i kdyby si vzpomínala, nepoznala by ji, tak shrbenou, se starým tělem, které neodpovídá jejímu věku. To bude její úkol. Vysvětlí jí, kdo je a proč tam je, tváří v tvář, když bude stát proti ní. Bude jí vyprávět o Ritě. A o její smrti. I kdyby jen málo z toho, co všechno jí sdělili. Elena ví, kde Isabel najde, ale již ne to, jak se tam dostane. Přestože tam sama před dvaceti roky zavedla Ritu. Pokud bude mít štěstí, pokud se Isabel nepřestěhovala nebo pokud nezemřela, jako zemřela její dcera, najde ji tam, ve starém domě ve čtvrti Belgrano, s vraty z těžkého, tvrdého dřeva s bronzovým kováním, hned vedle ordinací nějakých doktorů. Jméno ulice si nepamatuje, ale kdyby si vzpomněla na otázku, kterou jí tenkrát položila dcera, *slyšela jsi někdy, že by se nějaká ulice jmenovala Voják za nezávislost, mami?*, hned by si to vybavila. Brzy se to dozví, vždyť si vzpomíná, že leží jeden nebo dva bloky od třídy vedoucí po obvodu Buenos Aires, od Retira až k ulici General Paz, poblíž náměstíčka a železniční trati. Vlak tehdy neviděly, ale slyšely ho, a Rita se zeptala, co je to za trať, ale Isabel neodpověděla, protože plakala. Aby věděla, jak se tam znovu dostat, vydala se Elena do půjčovny aut na rohu, která se tam objevila před několika roky, na místě, kde bývalo pekařství. Elena tam každé ráno chodila rodině pro chléb už od chvíle, kdy se

do čtvrti přistěhovala, hned po svatbě, dokud chleba nezmizel a neobjevil se pronajímatel aut. Řidič nic nevěděl, *jsem tu nový*, omlouval se a obrátil se na majitele. Opakoval Elenina slova, řekl, *třída vedoucí kolem Buenos Aires, z Retira až k ulici General Paz, poblíž železniční trati*, a majitel mu odpověděl, ulice Osvoboditele, a Elena na to, že ano, že se *jmenuje Osvoboditel*, když to teď řekl, vzpomněla si, a že musí jet až do Belgrana, k náměstíčku. *Olleros*, řekl jiný šofér, který se právě vrátil s autem, *tím už si nejsem jistá*, řekla Elena, *Olleros*, s jistotou opakoval, ona si však nevzpomínala na jméno ulice, ale na dřevěná vrata a bronzové kování ano, na Isabel a jejího manžela, na manžela jen trochu. *Chcete tam svézt?*, zeptali se jí, ale Elena řekla že ne, že je to daleko a drahé a že pojedje vlakem a v každém případě, kdyby už sama nemohla a její tělo se neodvážilo do metra, vezme si taxík ve čtvrti Constitución. *Uděláme vám cenu*, navrhl majitel, *ne, děkuji*, odpověděla, *můžete nám věřit*, naléhal, *vlakem*, řekla Elena, *nemám ráda dluhy*, aby tím zamezila dalšímu naléhání. *Tam poblíž žádné metro nezastavuje, paní, když, tak stanice Carranza, pak to máte dalších deset bloků*, řekli jí, *když pojedete taxíkem, dejte si pozor, aby vás nepovozili, taxikáři řekněte, aby jel přímo po ulici 9. července až k třídě Osvoboditele a odtamtud stále rovně až do Olleros. Vlastně ne*, opravil ho řidič, který to znal, *protože*

Osvoboditel pak pokračuje jako Figueroa Alcorta, dřív než dorazíte k planetáriu, dávejte pozor, aby odbočil vlevo, až k památníku Španělům, pak zpátky na ulici Osvoboditele nebo na hipodrom, vysvětlil majitel, jenom nedovolte, aby vás vozili sem tam, skutečně nechcete, abychom vás tam odvezli? Elena odešla bez odpovědi, vždyť na stejnou otázku již před chvílí odpověděla a všechno ji stálo příliš velké úsilí na to, aby mohla dvakrát odpovídat na totéž.

Constitución, 9. července, Osvoboditel, Figueroa Alcorta, planetárium, památník Španělům, Osvoboditel, Olleros, dřevěná vrata, bronzové kování, dveře, Olleros, Osvoboditel, 9. července, Constitución. Odzadu dopředu, zepředu zpět dozadu. Nevzpomíná si, kam v té litanii musí zařadit hipodrom. Čeká, přemýšlí, znovu počítá ulice. Pět, které ji dělí od nádraží, a ty další, které nezná nebo si je nepamatuje, tu, kam jde, aby si vybrala dluh, protože nemá na výběr. Král bez koruny. Ona. Ze svého místa, vsedě, se snaží zvednout pravou nohu do vzduchu, a noha už ví a zvedne se. Je chytrá, umí. Dlaně obou rukou zapře o sedící stehna, chodidla posune těsně k sobě, aby nohy zůstaly v devadesátistupňovém úhlu od kolen dolů, pak položí pravou ruku na levé rameno a levou ruku na pravé rameno, rozhoupe se na židli a díky tomu se rychleji zvedne. Tak ji zvedá doktor Benegas, když je u něj na kontrole, ví, že je to sice obtížnější, ale

pokouší se o to, kdykoliv může, cvičí, protože chce být vycvičená na příští návštěvu. Chce na doktora Benegase zapůsobit, dokázat, že to zvládne i přes ty věci, které jí napovídal, když se viděli naposled, čtrnáct dní před tím, než Ritu našli mrtvou. Stojí proti židli, ze které právě vstala, zvedne pravou nohu, ve vzduchu ji natáhne dopředu, jen několik centimetrů před tu levou, aby mohla udělat krok, pak ji položí na zem, a řada je na levé noze, která musí udělat totéž, přesně totéž. Zvednout se. Výš do vzduchu. Klesnout. Zvednout se, výš do vzduchu, klesnout.

O to jde. Jen o to. Kráčet, aby došla k vlaku o desáté.